

Asia: VN/16699/2021

Lausuntopyyntö kuntia koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämisestä

1. Taustatiedot

Klikkaa ja lisää otsikko valintakysymykselle

Kuntayhtymä

2. Ehdotukset kuntien valtionavustuskäytäntöjen kehittämiseksi

Ehdotus 1: Ohjauksen ja rahoituksen periaatteiden selkiyttäminen

Ehdotus on tarpeellinen kokonaisuuden hallinnan, seurannan ja myös rahanjaon läpinäkyvyyden kannalta. Avustuksiin liittyvässä sääntelyssä on tärkeää säilyttää avustusten itsenäisen käytön oikeus annetun käyttötarkoituksen puitteissa. Avustuksia ei siis tule käyttää ohjauksen lisäämisen instrumenttina.

Ehdotus 2: Hyvinvointialueiden ja kuntien tehtävien muutoksen vaikutusten huomiointi

Uudenmaan erillisratkaisun myötä Uudellamaalla on neljä hyvinvointialuetta ja Helsingin kaupunki, joista myös HUS-yhtymällä on laajasti omaa järjestämisvastuuta. Avustuksia koskevissa asioissa HUS-yhtymän rahoitustarve on nähtävä myös Uudenmaan hyvinvointialueista erillisenä, yhtenä rajapintana, mutta samalla Uudenmaan laajuisena rahoitustarpeena, koska HUS on koko maakunnan laajuinen toimija. HUS-yhtymällä tulee olla mahdollisuus hakea suoraan avustuksia itsenäisenä toimijana; rahoituksen kanavointi pitää mahdollistaa Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin yleiskatteisen rahoituksen ulkopuolellakin. Myös yhteistoiminta-alueajuuus on huomioitava joidenkin toimintojen osalta.

HUS-yhtymän asema ja rooli Uudenmaan erillisratkaisussa ja yhteistoiminta-alueellisena ja kansallisena toimijana on nähtävä rahoitusohjaukselta laajempaan asiana. Myös HUS-yhtymän veloitteet Uudenmaan hyvinvointialueiden hyte-toimintojen suhteen tulee pitää mielessä rahoituksen kanavoinnissa. Uudellamaalla palveluketjujen kehittäminen eri toimijoiden välillä vaatii myös vahvaa tiedon ja tiedolla johtamisen integraatiota.

Ehdotus 3: Heikossa taloudellisessa asemassa olevien kuntien huomioiminen

Vakiintuneet tunnusluvut arvioinnissa kuulostavat järkevältä ja niistä tarvitaan jatkossa lisää tietoa. Hyvinvointialueen investointikyvykkyyttä ohjaavan lainanottovaltuuden laskentatapa on kuitenkin esimerkki liian tiukasta sääntelystä, joka voi vaarantaa toiminnan kannalta välttämättömien investointien toteuttamisen.

Ehdotus 4: Vuosikellon mukainen ennakoitava toiminta

Vuosikellon käyttöönotto ja julkaisu on erittäin kannatettavaa. Lyhyellä varoitusajalla tulevat haut voivat aiheuttaa huonoa valmistautumista ja hakemuksia. Aikataulun ja hakuaikojen lisäksi tärkeää on määrittelyjen, hakukriteerien ja hakuun liittyvän materiaalin selkeys ja ymmärrettävyys. Korona-avustuksien yhteydessä annettavien tietojen määrittely muuttui joka hakukierroksella ja tästä sekavasta menettelystä on syytä ottaa jatkossa opiksi. Avustuksen kriteerien muuttuminen kesken kohteen avustuskauden ei ole toivottavaa ilman painavaa syytä.

Vuosikellon julkaiseminen etukäteen ei saa kuitenkaan tuoda jäykkyyttä avustustoimintaan; ts. ennakoimattomia ja äkillisiä avustustarpeita on kyettävä huomioimaan toimintavuoden aikana.

Ehdotus 5: Laaja-alaisen ymmärryksen, tiedon ja kuulemisen edistäminen

Nykyään tiedonkulku ja tilannekuvan saaminen on nopeaa ja sitä tapahtuu mm. eri medioissa jatkuvasti. Toimenpiteet ja keinot ovat jo olemassa, avustusprosessien uudistaminen vastaamaan nykyaikaa on erittäin hyvä tavoite.

Ehdotus 6: Pienten toimijoiden ja hankkeiden avustamisen vaikuttavuuden parantaminen

Ehdotetut toimenpiteet ja keinot ovat kannatettavia.

Ehdotus 7: Verkostojen hyödyntäminen

Toimivia verkostoja on jo paljon ja niitä tulee hyödyntää ennen kuin rakennetaan uutta. Sote-uudistuksen valmistelun yhteydessä on syntynyt hyvää verkostoitumista eri toimijoiden kesken, josta on ollut paljon hyötyä kokemusten, oppien ja tiedon jaossa. Suhde Kuntaliiton ylläpitämiin verkostoihin päällekkäisinä verkostoina tulisi selkiyttää (esim. AKUSTI).

Ehdotus 8: Avustustoiminnan roolien ja prosessien selkeyttäminen

Jos hallinnonalasta vastaava ministeriö on eri kuin rahoituksen jakava ministeriö, jälkimmäisellä tulee olla hyvä tuntemus hakijan toimialasta ja sen toimintaedellytyksistä.

Avustusten käytön seuraamista ja rahan käytön raportointia tulee selkeyttää ja järkevöittää; kirjanpidon tilien ja muiden laskentatunnisteiden käyttö ei aina ole mahdollista kustannusten kirjaamisen näkökulmasta. On myös oltava mahdollisuus käyttää eri laskentamenetelmiä avustuksen kohteen kustannusten tai taloudellisten vaikutusten selvittämiseksi. Avustusten jakoperusteissa tulisi myös kuulla toimijoita; jakokriteerit pitää valita toimintaa kuvaavasti.

Ehdotus 9: Yhtenäisyyden ja läpinäkyvyyden parantaminen

Ehdotus on hyvä. Myöskin avustuspäätösten perustelujen sisällyttäminen palveluun olisi suotavaa. On hyvin tavanomaista, että eri hyvinvointialueet tekevät toisistaan tietämättä samansisältöisiä hakemuksia, jolloin hukkaa syntyy. Olisikohan mahdollista johonkin prosessivaiheeseen saada hakemusluonnosten työtila?

Ehdotus 10: Vaikutusten arvioinnin ja mittauksen periaatteiden hyödyntäminen

Asia on kannatettava, mutta siitä ei saa rakentaa liikaa resursseja vievää kokonaisuutta. Määrärahat tulisi käyttää avustuskohteisiin jo alunperinkin ilmiöiden ja tarpeen tunnistamisen pohjalta. Tavoitteena voisi olla ns. itseoppiva prosessi, jossa algoritmit tunnistavat aiemmin opittua. Arvioinnin yhdenmukaisen ja tarkoituksenmukaisen mittariston luomiseen tulisi panostaa. Vaikutusten arvioinnin osalta kustannushyötyanalyysit tulisi olla osa arviointia. Nykyisin niiden osalta ohjeistus on vaihtelevaa.

Ehdotus 11: Tulosten käytäntöön viennin edistäminen periaattein, toimintatavoin ja velvoittein

Pitää olla määrittely minkälaisia avustuksia ehdotetut periaatteet koskevat, esim. kokeilut ja toiminnan kehittämisen hankkeet eivät välttämättä ole edes tarkoitettu juurrutettavaksi tai laajasti levitettäväksi. Myös kokeiluihin on hyvä olla hankerahoitusta.

Hankkeen jälkeiseen juurruttamiseen ja levittämiseen tulee myös varata aikaa, resursseja ja rahoitusta.

3 Yleiset huomiot kehittämis ehdotuksista

Yleiset huomiot kehittämis ehdotuksista

Tähän kohtaan ei lausuntoa.

Finnilä Jari
Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri